

Opas puhtaan leikkaushaavan hoidosta Sairaanhoitajaopiskelijoille

Julia Rinta-Kahila & Oona Salonen 2024.

Puhdas leikkaushaava

Puhdas leikkaushaava voidaan luokitella akuutiksi haavaksi, joka on tullut potilaalle jostain kirurgisesta toimenpiteestä. Leikkaushaava on toteutettu potilaalle aseptisesti tarkoittaen sitä, että ihoalue on suojattu sekä ympäristö, jossa toimenpide toteutetaan on puhdistettu. Olosuhteiden vuoksi kirurgisesti toteutetuilla puhtailla haavoilla on yleensä parempi parantumisvaihe eroten muista akuuteista haavoista.

Aseptiikka

Aseptiikka on tärkeä osa haavanhoitoa. Aseptisia toimintatapoja noudattaessa ehkäistään infektioiden syntyä. Jokaisella hoitajalla on vastuu aseptisestä työskentelystään eli niinsanottu aseptinen omatunto.

Suojakäsineiden käyttö on osa aseptiikkaa. Suojakäsineet suojaavat sekä hoitajaa että potilasta. Niiden oikeaoppisella käytöllä vältetään tartuntojen välittyminen. Haavanhoidossa käytetään tehdaspuhtaita käsineitä jotka ovat kertakäyttöisiä. Käsineiden käyttöön liittyy hyvä käsihygienia. Käsien tulee olla huolellisesti pesty sekä desinfioitu ennen ja jälkeen käsineiden käytön.

Haavan seuranta ja hoito osastolla

Puhtaan leikkaushaavan seuranta osastolla on tärkeää leikkauksen jälkeen. Puhdasta leikkaushaavaa tulee käsitellä steriilisti 24 tuntia leikkauksen jälkeen. Vuorokauden kuluttua voidaan katsoa haavan olevan suojassa kontaminaatioilta. Tällöin haavaa voidaan alkaa hoitamaan tehdaspuhtaasti.

Haavan paranemista, leikkausaluetta sekä haavasidosten kuntoa tulee seurata osastolla päivittäin. Leikkausalueella huomioidaan leikkausalueen verenkierto, haavan vuoto, kudoseritteen määrä, haavakipu, turvotus, punoitus sekä ompeleiden/hakasten aiheuttama mahdollinen kireys sekä haavan sijainti.

Puhtaan leikkaushaavan hoidon tarkoituksena on suojata haavaa sekä hallita haavan eritystä.

Haavanhoidon yhteydessä tulee havaita mahdolliset komplikaatiot. Haavanhoito tulee toteuttaa noudattaen aseptista järjestystä.

Haavainfektion tunnistaminen

Haavatulehdus eli haavainfektio on yleisin haavan komplikaatio. Haavainfektion merkkejä: turvotus, kuumotus, kipu, haavanympäristön sekä reunojen turvotus, haavasta tulevan eritteen lisääntyminen sekä eritteen muuttuminen märkiväksi, paha haju haavalla, haavan laajentuminen/ pinta-alan suurentuminen, infektoituneen raajan/ kehonosan turvotus. Infektio ilmenee haavalla yli viikon kuluttua toimenpiteestä.

Haavan seurannassa tulee kuitenkin muistaa haavan luonnolliseen paranemisprosessiin kuuluva inflammatiovaihe. Tämä alkaa haavan syntyessä ja on elimistön keino suojata itseään lisävaurioilta ja puhdistaa haavalta kuolleet solut. Tämä on täysin normaali reaktio, jonka voi herkästi sekoittaa haavatulehdukseen, sillä haava voi olla lämmin sekä punoittava. Ensimmäisten päivien aikana kudoksen erittyminen on normaalia haavan paranemista. Erittävä haava on hyvä puhdistaa päivittäin ja vaihtaa haavan suojana oleva haavatyyny.

Haavanhoitotuotteiden valinta

Puhtaan leikkaushaavan sidosta valitessa tulee huomioida haavatyynyn miellyttävyys iholla.

Erittävään haavaan käytetään imukykyisiä sidoksia. Imevät sidokset tulee vaihtaa aina tarpeen mukaan. Tärkeää on, että haavalla olisi mahdollisimman puhtaat sekä kuivat olosuhteet. Tuotteen tarkoitus on tukea haavan paranemista luoden ihanteelliset olosuhteet haavan paranemiselle.

Sidoksen valinnassa tulee huomioida haavan ikä, koko, sijainti, paranemisvaihe, verenvuoto, erityyppiset mahdolliset infektiot, hajut sekä haavaa ympäröivän ihon kunto.

Haavanhoidon muistilista

- Toimi aina aseptisesti
- Huomioi potilaan yleistila
- Säännöllinen haavan seuranta
- Arvioi haavan tila
- Tunnista mahdolliset infektion merkit haavalla
- Oikeiden haavatuotteiden valinta
- Haavanhoidon kattava kirjaaminen
- Konsultoi tarpeen mukaan

Oppaassa käytetyt lähteet

Anttila, Vesa & Kanerva, Mari & Kuronen, Maria & Lyytikäinen, Outi & Rantala, Arto & Vuento, Risto & Ylipalosaari, Pekka. Hoitoon liittyvien infektioiden torjunta 2018. 7. uudistettu painos. Helsinki: Juvenes Print – Suomen Yliopistopaino Oy.

Haavatalo. Haavan paikallishoitotuotteen valinta 2021. <<https://www.terveyskyla.fi/haavatalo/tietoa-haavoista/haavan-paikallishoidon-perusteet/haavan-paikallishoitotuotteen-valinta>>

Haavatalo. Ommellun haavan hoito 2021.<<https://www.terveyskyla.fi/haavatalo/tietoa-haavoista/akuutit-haavat/ommellun-haavan-hoito>>

Hopper, William R & Moss, Rose. 2010. Common breaks in sterile technique: Clinical perspectives and perioperative implications. The official voice of perioperative nursing.

<<https://www.proquest.com/central/docview/200746832/B6F1C22D99A24E3APQ/6?accountid=11363&sourcetype=Scholarly%20Journals> >

Huotari, Kaisa & Rantala, Arto 2011. Leikkauksen jälkeiset infektiot duodecim.

livanainen, Ansa & Seppänen, Salla 2024. Vulnus Fennica. Sähköinen haavanhoitotietokanta. Edita publishing Oy. < <https://shop.edita.fi/timepub/vulnufennica>>

Isosomppi, Aune 2023. Kirurgisen suljetun haavan hoito. Akuuttihoitotyön opas. Duodecim. Terveysportti<<https://www.terveysportti.fi/apps/dtk/shk/article/akt00155/search/Kirurgisen%20suljetun%20haavan%20hoito>>

Juutilainen, Vesa & Hietanen, Helvi. Haavanhoidon periaatteet 2018. 4. uudistettu painos. Helsinki: Sanoma Pro Oy.

Kalso, Eija & Haanpää, Maija & Hamunen, Katri & Kontinen Vesa & Vainio, Anneli. Kipu 2018. 4. uudistettu painos. Helsinki: Kustannus Oy Duodecim.

Korhonen, Sari & Kuusisto, Päivi & Niskanen, Mervi & Tuomisaari, Marjaana & Karhe, Liisa 2023. Yhtenäiset haavanhoito-ohjeet ammattilaisille. Sairaanhoidajan käsikirja. Suomen sairaanhoidajat ry.

<<https://www.terveysportti.fi/apps/dtk/shk/article/shk00008/search/haavanhoito?db=24>>

Lagus, Heli 2018. Teoksessa Juutilainen, Vesa – Hietanen, Helvi. Haavanhoidon periaatteet. 4. uudistettu painos. Helsinki: Sanoma Pro. Haavan paraneminen 30–56. Saatavilla myös sähköisesti.

Leppäniemi, Ari & Kuokkanen, Hannu & Salminen, Pauliina 2018. Kirurgia. 3. uudistettu painos. Helsinki: Kustannus Oy Duodecim.

Rautava-Nurmi, Hanna & Westergård, Airi & Henttonen, Tarja & Ojala, Mira & Vuorinen, Sinikka 2020. Hoitotyön taidot ja toiminnot. Sanoma Pro Oy. Saatavilla myös sähköisesti.

Rinta-Kahila, Julia & Salonen, Oona. Puhtaan leikkaushaavan hoito. Opinnäytetyö 2024.

Särkijärvi, Sanna & Erämies, Tuija & Koivula, Anne & Kuurne, Salla 2022. Infektoituneen leikkaushaavan hoito. Sairaanhoidajan käsikirja. Duodecim Terveysportti. <<https://www.terveysportti.fi/apps/dtk/shk/article/shk01726/search/infektoitunut%20leikkaushaava> >

Särkijärvi, Sanna & Erämies, Tuija & Koivula, Anne & Kuurne, Salla 2022. Leikkaushaavan hoito. Sairaanhoidajan käsikirja. Duodecim hoitotyön tietokanta. < <https://www.terveysportti.fi/apps/dtk/shk/article/shk01725/search/Ommellun%20haavan%20hoito?db=24>>